

Eerste Zondag van de Veertig Dagen, 1 maart 2020

Genesis 2, 7-9; 3, 1-7

Romeinen 5, 12-19

Matteüs 4, 1-11

Inleiding.

Vandaag is de eerste zondag van de veertigdagentijd, voor veel mensen een periode van bezinning als voorbereiding op Pasen. We hebben gelegenheid om ons intensiever te verdiepen in vragen als ‘waar zet ik mijn leven op in?’ en ‘hoe ben ik trouw aan datgene wat ik ten diepste geloof?(1)’.

De eerste lezing is uit het boek Genesis en gaat over Adam en Eva bij de boom met vruchten. Er zijn uiteenlopende interpretaties van dit verhaal. Een oud-Joodse traditie ziet dit als het oerverhaal over het ontstaan van de menselijke volwassenwording(2,3). De tuin staat voor de harmonieuze jeugd. Het overtreden van Gods gebod is vergelijkbaar met de pubertijd, nodig om te ontdekken wat goed en kwaad is. Wanneer Adam en Eva verjaagd worden uit de tuin breekt de tijd aan van volwassenheid, verantwoordelijkheid en het stellen van vragen aan jezelf.

In de tweede lezing, de brief aan de Romeinen, probeert Paulus een verbinding te leggen tussen de mens met al zijn beperkingen, Adam en Eva, en de nieuwe mens door wie bevrijding mogelijk wordt. De bevrijding, waaraan Jezus zelf invulling geeft in de evangelielezing.

Het evangelie van Matteüs speelt zich vandaag af in de woestijn. Dat is in onze traditie van oudsher de plaats van beproeving, een plaats waar levenskeuzes worden gemaakt.

Er zijn drie momenten van beproeving of verleiding waarvoor Jezus komt te staan. Deze drie momenten maken voor ons zichtbaar dat ook wij een keuze hebben in ons leven in wat we zelf belangrijk vinden en wat we echt aandacht willen geven.

Overweging.

Het evangelie van vandaag speelt zich af in de woestijn. De woestijntijd heeft in de oud-Joodse traditie een dubbele betekenis. Het was enerzijds een tijd van bloei, de tijd waarin tijdens de uittocht uit Egypte de Wet gegeven is aan het volk; een tijd van zegen. Maar de woestijn is ook een plaats van grote beproeving en van het moment waarop keuzes worden gemaakt. In de woestijn komt het erop aan. Waar zet ik mijn leven op in? Wat is echt de moeite waard? Hoe ben ik trouw aan datgene wat ik ten diepste geloof(1)?

In 1931 verkeerde Duitsland in een diepe malaise. De jonge architect Albert Speer was 26 jaar oud; Hitler bood hem perspectief en hij werd lid van de Nazi-partij. Hij gaf toe aan de verleiding om op te klimmen tot één van de machtigste mensen van het toenmalige Duitsland(4).

Waarom stopte hij niet toen de verschrikkingen duidelijk werden? En waarom gaf hij toe aan de verleiding om steeds belangrijker te kunnen worden?

Deze vraag heeft veel mensen bezig gehouden. Visser 't Hooft zei dat het kwam doordat mensen toen *in hun bewustzijn* geen ruimte wilden vrijmaken voor dergelijke onvoorstelbare verschrikkingen. Ze bezaten noch de *verbeeldingskracht*, noch de *moed* om deze onder ogen te zien. Het blijkt – volgens Visser 't Hooft – mogelijk te zijn om *te leven in het schemergebied tussen kennen en ontkennen*. (5)

Gelukkig vieren we dit jaar 75 jaar bevrijding. We leven hier in Nederland nu in een andere tijd, minder extreem dan toen. Maar juist in de extremen laat zich het ethisch dilemma van het zwart en wit goed zien.

Herkennen wij in ons eigen bewustzijn soms niet ook een schemergebied tussen kennen en ontkennen van bepaalde situaties? Situaties, weliswaar aanzienlijk minder ernstig, die we in ons denken misschien liever negeren omdat dat wel zo makkelijk is? Of omdat we te druk zijn of gewoon moe? Terwijl we eigenlijk diep van binnen weten dat we toch in actie zouden moeten komen?

Kortgeleden stond in Trouw een interview met de Vlaamse opiniemaakster Dalilla Hermans(6). Als zwarte vrouw, opgegroeid in Vlaanderen, heeft zij van jongs af aan te maken gehad met racisme. Het grootste probleem, zegt zij, zit niet bij de kiezers op de betreffende politieke partijen. Een racist bekeren is makkelijk, is haar ervaring. De meeste mensen zijn bang en volgen een sterke leider.

Als je ze uitlegt dat ze niet bang hoeven te zijn, heb je ze vrij snel voor je gewonnen.

Nee, het grootste probleem, zegt Dalilla, zit bij mensen die denken dat ze goed bezig zijn en dat het wel meevalt. Het *is* echter niet genoeg om te zeggen: ik ben geen racist. Je moet een *actieve* antiracist zijn, zegt Dalilla. En *empathie* is daarbij de sleutel. Het gaat erom dat we ons kunnen inleven in de ander.

Ook bij Matteüs gaat het niet alleen om maken van de juiste keuze, maar vooral ook om de actie, om het doen. Jezus daagt ons uit om het verkeerde achter ons te laten en nieuwe keuzes te maken. Om ons bewust te zijn van ons eigen kennen en ontkennen; en vooral die bijzondere momenten te zien in ons eigen leven dat we zelf in actie kunnen komen voor onze naasten, dichtbij of verder weg. Het hoeft niet iets groots te zijn. Een extra gift voor de voedselbank of Amnesty of contact met een zieke buurman. Wie één mens redt, redt de mensheid zegt de Joodse traditie.

Daarbij mogen we ons laten leiden door de verhalen en de symbolen, zoals ook in het evangelie van vandaag. Verhalen, die bewezen hebben dat ze sterker zijn dan de waan van de dag. Verhalen, die gaan over het niet toegeven aan een verleiding, maar een einde maken aan honger, armoede en onrecht, over een keuze voor dienstbaarheid i.p.v. voor macht.

Dit is geen makkelijke opdracht. Zeker niet als je zelf in een woestijnsituatie verkeert. De woestijn ervaren in je eigen leven, kan betekenen dat je geen weg meer ziet, geblokkeerd bent en alleen bent met jezelf. Een ziekteproces bijvoorbeeld, waarin alle houvast wegvalt of een ontslag waarbij je je machteloos voelt. Je wordt teruggeworpen op jezelf en je vraagt je af hoe het nu verder moet.

Op zulke momenten kun je intens geconfronteerd worden met wat er diep in je hart omgaat. Zulke momenten vragen rust en vertrouwen en moed: durf je, kun je vertrouwen op wat je hart je ingeeft? Durf je je toe te vertrouwen aan de weg die gewezen wordt? Daarin hoeven we niet alleen te staan. We kunnen elkaar opzoeken en een luisterend oor bieden. De woestijn kan zo ook een plek worden voor verrassend nieuwe perspectieven.

Een paar weken geleden hebben we afscheid genomen van een dierbare vriend. Gedurende zijn ziekte voelden wij ons erg welkom bij hem. Hij stelde zich open voor ons en hij nam ons mee in zijn gevoelens en hoe hij dacht dat het verder met hem zou gaan na zijn overlijden. In zijn afscheidsbrief schreef hij dat hij duizendmaal liever geen kanker had gehad. Zijn ziekte was echter niet alleen ellende geweest. Het had hem ook ongelofelijk mooie, kostbare momenten gebracht met veel liefde, zorg en verbinding. ‘Lieve allemaal’, schreef hij in zijn slotzin, *‘Lieve allemaal, zorg goed voor elkaar’*.

Jezus roept ons op te kiezen voor het leven. Het leven, in verbondenheid met elkaar en in verbondenheid met de Eeuwige, onze bron. We gaan vandaag samen verder op weg naar Pasen. Als we straks tijdens het Onze Vader bidden “breng ons niet in beproeving”, dan mogen we bij deze woorden ook denken “help ons een antwoord te vinden op hetgeen ons verleidt; ook de verleiding om situaties te ontkennen of te negeren in plaats van te erkennen en actie te ondernemen”.

Daarbij mogen we teruggaan naar wat ons van binnenuit ten diepste beweegt. Trouw zijn aan wat je ten diepste gelooft. Voor Jezus lag de essentie van het leven in de dienstbaarheid aan je medemens en niet toegeven aan de verleiding het tegendeel te doen. Of anders gezegd, in de woorden van onze vriend: Laten wij goed zorgen voor elkaar!

Hyleco Nauta

Inspiratie:

- (1) Vóór het luiden van de klok, Janssen/Zuidberg
- (2) In het leerhuis van Matteüs, Hein Jan van Ogtrop
- (3) Tijdschrift voor verkondiging, van den Akker-Savelsbergh/Blommerde, 2008
- (4) Albert Speer, verstrikt in de waarheid, Gitta Sereny
- (5) Memoirs, W.A. Visser 't Hooft
- (6) Trouw, 15 februari 2020